

LECȚIILE DE ISTORIE. UTILIZAREA NOILOR TEHNOLOGII

ÎN MEDIUL ONLINE

prof. Spiridon Elena-Diana,
Colegiul Tehnic „Ion Creangă” Tg. Neamț

„ (...) Dacă ajungi să umpli minutul trecător
Cu șaizeci de clipe de veșnicii, mereu,
Vei fi-ntreg Pământul deplin stăpânitor
Și mai presus de toate, un OM –copilul meu.”

(„Dacă...”, R. Kipling)

Schimbările la care asistăm în viața de zi cu zi, fie că sunt de natură economică, tehnologică sau culturală vin deopotrivă cu părți bune și părți mai dificile, dar invariabil ele implică nevoia de adaptare. Jacques Delors spunea: *„Educația are dificila misiune de a transmite o cultură acumulată de secole, dar și o pregătire pentru un viitor în bună măsură imprevizibil.”*¹

În epoca contemporană se aude tot mai des întrebarea **De ce învățăm istoria?** Răspunsurile sunt extrem de variate, de la *Ca să educăm la elevi sentimente* sau *Ca să formăm o cultură generală și de specialitate solidă*, la *Ca să formăm în rândul elevilor valori și atitudini, deprinderi și abilități, de a gândi și a formula independent judecăți de valoare.*

Cum predăm istoria? Răspunsul este greu de dat. Fie ca pe o disciplină în care evenimentele istorice esențiale sunt prezentate în interdependența lor, sau ca pe o disciplină bogată în informații și puternic cronologizată.

Marele istoric Nicolae Iorga spunea: *„Căci istoria e viață omenească, problemele de odinioară sunt de acum, în altă formă, cu alți oameni (...)”*. Studiarea atentă a trecutului reprezintă un exemplu pentru prezent, dar și o modalitate de redare a viitorului. Este nevoie tot mai mult să încercăm să facem istoria cât mai accesibilă, cât mai interesantă, să trezim în elevi, în tinerii de azi dorința de a cunoaște și aprecia trecutul umanității. Elevul nu mai este doar un simplu receptor, ci și un emițător de păreri proprii. Nu trebuie să-i obligăm să acumuleze mari cantități de informații care, după cum bine știm, sunt

¹ Jacques Delors a fost președinte al Comisiei Europene între 1985 și 1995. Datorită preocupărilor privind definiția educației, în contextul preocupărilor acestui mileniu, și al deschiderii pentru noile educații, Jacques Delors, autorul celebrului Raport UNESCO din 1996, a fost desemnat președintele Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI.

absolut inutile. Trecutul poate fi înțeles numai prin prisma prezentului, adică sunt vizate sursele istorice, vocabularul de specialitate, înțelegerea, reprezentarea și interpretarea timpului, spațiului, a faptelor și proceselor istorice, formarea de atitudini și valori².

Profesorul de istorie din secolul al XXI-lea se confruntă cu o explozie informațională fără precedent, cu un impact dur al mijloacelor media asupra sistemului educațional și are misiunea de a găsi, pe măsura înțelegerii elevilor săi, răspunsuri la problemele care apar chiar în cadrul orelor de istorie, precum *Cum poate acționa pentru a face ca istoria să devină atractivă pentru elevi?* Pornind de la nivelul de pregătire al clasei, nivelul de vârstă al elevilor, profilul lor psihologic, profesorul de istorie trebuie să se poziționeze către statutul de mijlocitor al dezbaterii de idei între elevii săi. Este menirea noastră, a tuturor „oamenilor de la catedră”, de a pregăti tânăra generație și societățile în situații de criză, fără a uita nici o clipă că avem un trecut generator al unei uriașe culturi moștenite, pe care avem obligația morală de a o transmite³.

Secolul al XX-lea a impus utilizarea la scară din ce în ce mai mare a computerului și mai ales a unui „spațiu” în care comunicarea la distanță să se realizeze foarte ușor și în cât mai puțin timp, iar informația să poată fi păstrată și ușor de găsit din orice colț al planetei. În secolul nostru tehnologiile comunicaționale au avansat și mai mult, astfel încât fiind doar în posesia unui telefon „inteligent” poți avea acces la biblioteci, enciclopedii, hărți, date statistice, muzee etc. În acest context al evoluției rapide a tehnologiilor școala, ca instituție, și profesorul implicit trebuie să se adapteze la noile cerințe. Astfel, devine și mai important rolul profesorului în a le forma elevilor săi competențe de comunicare, de comparare a informațiilor din surse diverse sau de a descoperi în sursele de informare a perspectivelor multiple asupra unui eveniment.

Introducerea și folosirea calculatoarelor în educație constituie cea mai mare victorie a acesteia. Se vorbește de o echivalență între muncă și învățare. Se consideră că apariția lui în lumea educației a impus o nouă viziune pedagogică⁴. În viața omului, intervalele dedicate învățării vor fi intermitente, ele putând alterna cu intervale în care predomină munca sau vor putea coincide. Implicațiile sociale și educaționale sunt considerabile. Referitor la acest tablou facem apel la o frază a lui Talcott Parsons care ne îndeamnă la meditație: *„Avem nevoie să planificăm învățarea noastră pe durata vieții și să vedem cum, printr-o învățare programată pe ritmul propriu la locul de muncă și în*

² Gheorghe Iuțiș, Elena Cozma, Iuliana Asăvoaie, *Elemente de didactica istoriei*, Editura Graphys, Iași, 2008, p. 252

³ Crenguța- Lăcrămioara Oprea, *Strategii didactice interactive*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007, p.141

⁴ Ioan Nicola, *Tratat de pedagogie școlară*, Editura Aramis, București, 2003, p.511.

*educația și instruirea formală, putem rămâne viguroși într-o economie schimbătoare (...)*⁵. Soluția este același conținut științific să fie prezentat într-o varietate de forme pedagogice. Avantajele sunt dezvoltarea capacității de învățare interactivă, stimularea lucrului în ritmul și stilul propriu, facilitarea accesului la informații prezentate în moduri diferite de vizualizare, posibilitățile de stocare și de selectare, prelucrare a informației, stimulează gândirea și creativitatea elevilor, accentuează dorința de cercetare și căutare a unor răspunsuri, curiozitatea și interesul pentru istorie, posibilitatea de a putea fi conectat și la alte mijloace tehnice audio-vizuale⁶.

Astăzi WWW oferă un volum imens de resurse informaționale; aproape orice poate fi digitalizat: text, pictură, desen, sculptură, fotografii, date statistice, sunete, imagini animate etc. Internetul va acompania viața fiecăruia precum la momentul actual telefonul sau televizorul. În aceste condiții este necesar ca fiecare profesor, elev să posede un bagaj minim de cunoștințe și abilități care să-i permită să se adapteze și să se integreze în noua formă de manifestare a comunicării sociale, să fie eficient în noua societate informațională. Școala trebuie să asigure elevilor abilitatea necesară utilizării informației, aceste abilități trebuie însușite precum scrisul, cititul sau socotitul și care îi vor însoți toată viața⁷.

Astfel, de exemplu, profesorul de istorie trebuie să colaboreze cu cel de TIC pentru a ști nivelul la care au ajuns elevii în învățarea și utilizarea acestor aplicații. În acest fel se poate realiza proiectarea didactică la istorie încât să îmbine armonios competențe specifice conținuturilor de istorie cu noile tehnologii ale informației și comunicării. De exemplu, pentru gimnaziu, la unitatea de învățare *Țările Române și statele vecine între diplomație și confruntare*, competența specifică 3.4. *Compararea informațiilor din surse istorice, referitoare la un aspect al civilizației românești în Evul Mediu, în vederea acceptării unor puncte de vedere diferite*, poate fi adaptată încât să includă și elemente TIC astfel: *Compararea informațiilor din surse aflate pe internet, referitoare la un aspect al civilizației românești în Evul Mediu, în vederea acceptării unor puncte de vedere diferite*. Se poate observa cum competența specifică din programa de Istorie pentru clasa a VIII-a poate fi adaptată pentru utilizarea internetului și a resurselor acestuia. Profesorul are obligația să indice adresele site-urilor pe care elevii trebuie să le consulte, astfel încât să fie aceleași surse pentru toți elevii. Amintesc între acestea:

⁵ www.leducat.ro

⁶ Ioan Nicola, *op.cit.*, p.512.

⁷ www.leducat.ro

www.atlasofworldhistory.com, www.histoirealacarte.com, www.historyteacher.net, dar totuși este imposibilă inventarierea tuturor site-urilor ce oferă informații unui profesor de istorie. Pentru elevii de liceu competența specifică 5.3. *Plasarea evenimentelor și proceselor istorice într-un context istoric mai larg românesc, european sau universal*, din programa pentru clasa a X-a poate fi adaptată, astfel *Plasarea evenimentelor și proceselor istorice într-un context istoric mai larg românesc, european sau universal prin căutarea și prelucrarea informației în format digital*, încât să includă și elemente TIC.

Astfel, multe dintre competențele specifice din programa disciplinei Istorie pot fi exersate prin utilizarea noilor tehnologii informaționale și a comunicațiilor. Utilizarea aplicației de machetare *Microsoft Office Publisher* și elaborarea de produse conform unor specificații date, de exemplu realizarea de broșuri, de buletine informative. De exemplu, la clasa a XI-a, la lecția Primul Război Mondial, se poate realiza o broșură „*Primul Război Mondial din perspectiva învinșilor și a învingătorilor*”, întrucât literatura, cinemagraful, teatrul, mass-media modernă oferă numeroase surse istorice, la clasa a XII-a „*Evoluția constituțională a României*”, la clasa a X-a „*Regimuri politice totalitare în perioada interbelică*”. Utilizarea facilităților *Microsoft Office*, de exemplu, se pot realiza fișele de lucru de către profesor utilizând și informațiile colectate de pe internet, putem integra aici și *prezentările PowerPoint* deși, prin oportunitățile pe care le oferă, atrag prin text, imagine, muzică, grafică. O alternativă avansată la *Microsoft PowerPoint* o reprezintă *Macromedia Flash*, care deși considerabil mai dificil de utilizat, oferă prin Action Scripts mai multe instrumente de lucru. Faptele istorice pot fi învățate de elevi mult mai ușor folosind *Microsoft Excel* pentru crearea de axe cronologice, de exemplu la clasa a XII-a pentru lecția „*Statul național român de la proiect politic la România Mare*”, astfel sunt redate toate evenimentele istorice din perioada 1853-1918. Documentarea on-line pentru crearea de referate pe o temă dată, căutarea de imagini reprezentative pentru un eveniment istoric, o personalitate, prin utilizarea aplicațiilor web *Internet Explorer*, *Mozilla*, *Opera* pentru navigare și căutare de informații.

Informațiile oferite de Internet pot fi utilizate în cadrul orelor de istorie, dar și multe dintre metodele didactice activ-participative se pot adapta pentru utilizarea noilor tehnologii informaționale și a comunicațiilor. Cele care se pretează cel mai bine sunt proiectul, investigația, rezolvarea de probleme, turul galeriei, mozaicul.

În proiectarea activităților de învățare profesorul de istorie trebuie să aibă în vedere aplicațiile TIC ce se pretează pentru conținuturile cele mai relevante, stabilirea competențelor specifice pe care le va crea sau consolida elevilor prin aplicația TIC,

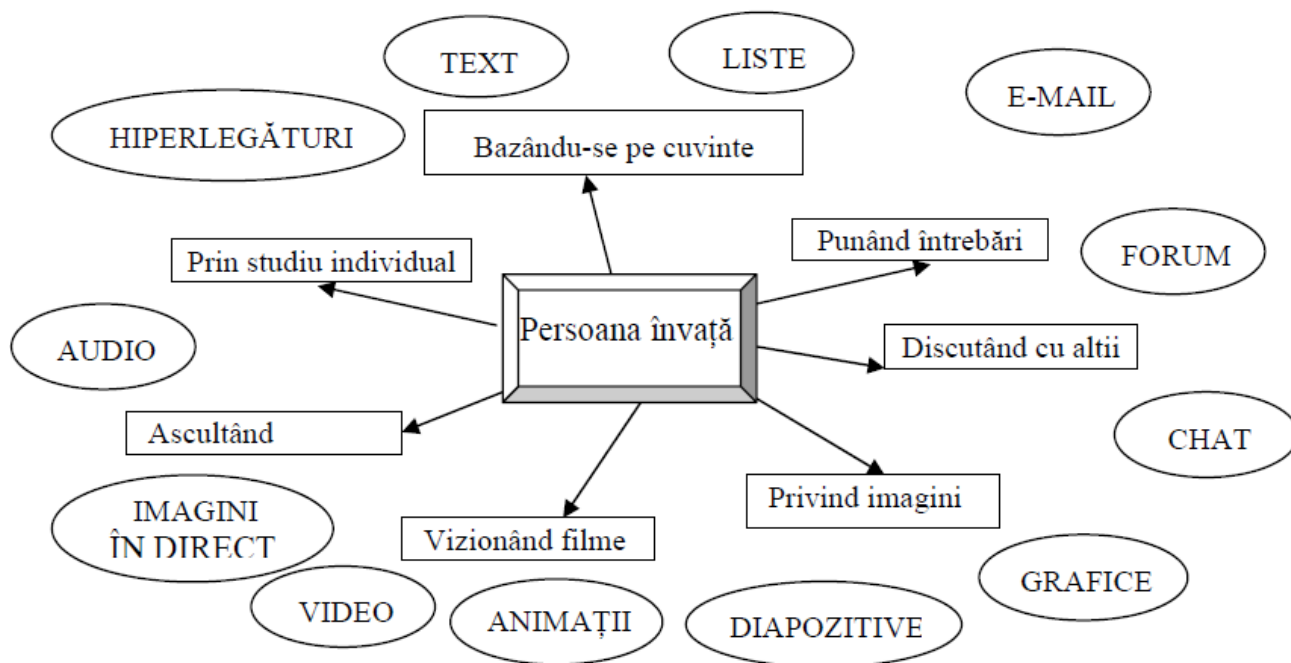
formularea subiectului sub forma unei sarcini de lucru care solicită găsirea unui răspuns prin cercetare și argumentare, elaborarea unui set minimal de cuvinte-cheie, pe care se bazează căutarea și prelucrarea informației în format digital. Cuvintele-cheie sunt necesare elevilor în documentarea cu informații în format digital prin folosirea motoarelor de căutare de pe internet. Nu trebuie uitat că cel care creează scenariul activității didactice și stabilește momentul în care utilizează aplicația TIC este profesorul.

Exemple de aplicații sau de instrumente TIC ce pot fi utilizate la orele de istorie sunt și *Google Docs*, care permite crearea on-line, în colaborare de documente, prezentări, chestionare. *Blog-urile* și *Wallwisher-ul* pot permite crearea unui „avizier” virtual (jurnal on-line) pe care pot fi postate scurte mesaje conținând text, imagini, legături. Poate fi folosit pentru cluburile de istorie, sau pentru comentarii pe o temă dată. De exemplu, blog-ul Clubului de Istorie „Plăieșii cetății” din cadrul Colegiului Tehnic „Ion Creangă” Tg. Neamț. *Hot Potatoes* reprezintă un ansamblu de aplicații gratuite pentru crearea de teste interactive. Sunt șase aplicații pentru teste cu răspuns multiplu, cu răspuns scurt, cuvinte încrucișate, formare de perechi, ordonare și completare de fraze. *Prezi* este un alt instrument de creare de prezentări on-line non-lineare, cu posibilități ca zoom, itinerar al prezentării, inserare de legături, imagini, videoclipuri, texte, fișiere pdf., desene.

„*Tempora mutantur, et nos mutamur cum illis!*”⁸. (Se schimbă vremurile, și noi o dată cu ele!). Filmele utilizate în scop didactic la lecția de istorie pot fi artistice sau documentare. Ele au mari valențe educative deoarece au capacitatea de a introduce elevii în atmosfera de epocă, de a le oferi exemple umane și de a le stimula imaginația. Totodată, ajută elevii să facă distincția între realitatea istorică și imaginația artistică mai ales dacă profesorul are grijă să-i pregătească prin prezentarea prealabilă pe care o face⁹. Filmul permite abordarea interdisciplinară a unei teme. De exemplu, la clasa a V-a – „*Mari cuceritori ai lumii antice- Alexandru Macedon*”, sau *Mihai Viteazul, Dacii, Oglinda*, se pot fi folosite la clasa a VIII-a sau la a XII-a. O alternativă avansată o reprezintă și filmulețele didactice realizate cu ajutorul programului *Movie Maker*.

⁸ Lothar I, rege al Italiei și împărat al Imperiului Carolingian (sec. IX) – „*ce a fost și ce a ajuns!*”. (Se schimbă vremurile, și noi o dată cu ele!).

⁹ P.D.Popescu, *Filmul la lecția de istorie*, în „*Studii și articole de istorie*”1981, p.99, Bib. AOR.

Pe de altă parte Marshall McLuhan spune că „Elevul viitorului va fi un explorator”¹⁰, conștient de învățarea prin cercetare și realizarea conexiunilor între diferite materii. Un exemplu modulul *Gastronomie* face apel la cunoștințe din domeniul: biologiei, chimiei, fizicii, matematicii și nu în ultimul rând al istoriei și artelor.

Noile tehnologii educaționale sunt o consecință directă atât a evoluției metodelor psihopedagogice din educație, cât și a noilor tehnologii IT&C (tehnologii Web, multimedia, tehnologii de comunicație). Mijloacele didactice s-au diversificat de-a lungul timpului: de la suportul de curs tipărit, la programele de învățare prin televizor (transmisie directă sau înregistrare video), la informații multimedia interactive în timp real prin intermediul Internet-ului. Metoda didactică impusă de societatea informațională este *instruirea asistată de calculator* care valorifică principiile instruirii programate în contextul noilor tehnologii informatice și de comunicații.

Alegerea mediilor optime pentru transmiterea informațiilor este o sarcină dificilă pentru îndeplinirea căreia trebuie să se țină cont că învățarea este facilitată de calitatea interacțiunii dintre cursant și conținutul educațional. Un alt aspect important este concluzia specialiștilor conform căreia *modurile active de învățare* implementate printr-o combinație dintre *a face* și *a vorbi* amplifică puterea de a acumulare. Ele sunt caracterizate de o rată de reținere mai înaltă decât *modurile pasive de învățare: a vedea, a citi și a asculta*.

¹⁰ McLuhan este cunoscut pentru bătăile expresiile „mediul este mesajul” și „satul global”, precum și pentru estimarea World Wide Web aproape treizeci de ani înainte de a fi inventat.

Și totuși la final las spre meditație versurile lui Bob Moorehead: „(...) Am adăugat ani vieții și nu viață anilor. Am ajuns până la Luna și înapoi, dar avem probleme când trebuie să traversăm strada să facem cunoștință cu un vecin. (...) Am cucerit atomul, dar nu și prejudecățile noastre. Scriem mai mult, dar învățăm mai puțin. Plănuim mai multe, dar realizăm mai puține. Am învățat să ne grăbim, dar nu și să așteptăm. Am construit mai multe calculatoare: să dețină mai multe informații, să producă mai multe copii ca niciodată, dar comunicăm din ce în ce mai puțin. (...) Vremuri în care tehnologia îți poate aduce aceasta scrisoare și în care poți decide fie să împărtășești acest punct de vedere, fie să ștergi aceste rânduri. (...)”¹¹

Bibliografie:

- Crenguța-Lăcrămioara Oprea, *Strategii didactice interactive*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
- Ioan Nicola, *Tratat de pedagogie școlară*, Editura Aramis, București, 2003.
- Gheorghe Iuțș, Elena Cozma, Iuliana Asăvoiaie, *Elemente de didactica istoriei*, Editura Graphys, Iași, 2008.

¹¹ Bob Moorehead, poezia „Paradoxul zilelor noastre”.